

Издаје Недјељом.
 Цијена:
 За ЦРНУ ГОРУ и АУ-
 СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
 НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
 на годину 6 ф., на по год.
 3 ф., на четврт године 1 ф.
 и 50 новчића.
 За све остале земље у
 ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
 годину 20 франака, на по
 године 10 франака, на чет-
 врт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у
 плаћеним писмима непо-
 средно администрацији „Гл.
 Црногорца“ на Цетиње, а
 може се и картом упут
 ницом на пошту у Котор.
 Допис пислу се уредниш-
 тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од
 реда 5 новч. За огласе веће
 и на дуже вријеме мање.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ПАЗИЗ, 11 маја.* Јучер, 9 маја, почеше Турци поново нападај, но Грци их одбише. По брзојавима ђенерала Сапунџакиса престаје огањ на граници. (Вијест „Ажанс Аваса“ из А т и н е.)

ЦАРИГРАД, 11 маја. Порта је разаслала окружницу својим преставницима у којој побива глас да су Турци први почели пуцати и доказује да се то не може вјеровати; увјерава, ако Грчка одреди рокове разоружања и распуштања војске, Турска ће похитати да у исто доба разоружа и распусти своју војску.

СРПЈЕДАЦ, 11 маја. Сви дипломатски агенти, осим рускога, честитали су Књазу што се открила завјера против његова живота.

(Та три брзојава примили смо у мрклу вечер те нијесу могли ући у прошли број).

АТИНА, 12 маја. Указ краљев наређује да се двије класе резерве одмах пуште кући, исто тако распуштају се, за осам дана, три остале класе. За накнаду трошкова око ратне опреме признаје се добровољцима право одустати од војне обавезе.

ЦАРИГРАД, 12 маја. Јучерашња окружница Портина изјављује, ако Грци још једанпут буду напали, да ће турска војска прећи у нападај.

РИМ, 12 маја. Као коначни успјех избора показало се да је, на укупни број од 298 народних посланика, изабрано 166 од владине странке, а остатак се дијели на разне странке опозиције.

АТИНА, 13 маја. По вијести „Рајтера“ наредила је грчка влада, осим распуштања пет класа резерве, којих има од прилике 50.000 момака, да се грчка војска макне са границе, гдје да не остане више војске од обичних посада.

АТИНА, 14 маја. Трикупис објавио је скупштини да се војска и грчка и турска макла с границе и предлаже начин за распуштање војске. Поднио је приједлог да скупштина одобри влади зајам од двадесет милиона драхама.

МОСКВА, 14 маја. На пријему у Кремљу казао је пресједник општине московске: Цар је оживио Црно Море и укријепио га да ће се свијетлоти хришћански крст на кубету Свете Софије.

Цар ће одговорити да Му је мило што се налази у Москви.

ПАЗИЗ, 15 маја. Влада је поднијела камари нар. изабраника приједлог, да се овласти министар унутрашњих дјела да потомцима и рођацима бивших краљева и царева француских забрана стојати у Француској. Приједлог набраја све казни којима би се ти краљевић изложили пред казним судом (tribunal correctionnel) кад би се огријешили о ту забрану. Највиша је казна пет година тамнице. Комора је примила захтијевану хитност за тај приједлог.

БЕЧ, 15 маја. И аустријска и угарска влада поднијела је, једна наредбом вијећу у Бечу, друга земаљском сабору у Будапешти, приједлог да се железница Метковић-Мостар догради до Сарајева, те ће тако железничка мрежа аустро-угарска бити у непрекидној вези кроз сву Босну и Херцеговину до ушћа Неретве.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Балканске земље.

СРБИЈА. Што ближе скупштини, све непоузданије бива ко је успио у изборима, да ли влада или удружена опозиција.

Док новији гласови из владине околине не дају опозицији ни онолико посланика (58) колико је признао први глас из истог извора, дотле и листови опозиције у Србији сваки даном побивају број владиних посланика на ниже те сад већ увјеравају, да влада неће имати више поузданих изабраних народних посланика од једна ест; па можда чак тек петорицу; тако да уз владу, заједно с именованим 40, не би било више од свега 51, а опозицији би остало 109, дакле више од двије трећине.

О изгледима за скупштину пише Н. Б. Дневник:

„Може се са највећом сигурношћу рећи, да ће опозиција имати своју већину у скупштини, не само народних посланика, но свијех ђутуре узетијех. Ова претпоставка може да се потврди из искуства од ранијих времена, јер, и ако би влада, од 160 посланика, располагала са својих постављених и изабраних осамдесет и три или четири посланика, а опозиција са својих седамдесет и пет, — ипак влада може бити лако у мањини: прво, што су посланици из опозиције заузетији и добиће сви у скупштини, а приврженици владине увијек су комотнији и немају обичаја никад да се искупе сви; друго, што је веома вјероватно, да ће бар неколико владиних или пређи опозицији, или јој бар бити наклони и, треће, што због неколико по-кварених избора, владини ће посланици бити бројно ближе опозицији. Еле, са врло великом вјероватношћу може се рећи, да ће у првијем седмицама скупштине, опозиција бити у већини, а то и јесте најглавније, јер та већина у самом почетку, моћи ће повинити више неуредних избора посланика, влади наклоњених. Ако се ова наша комбинација оствари, тада ће влада, у самом почетку скупштине, остати у огромној мањини.“

Како се заједница између странака политичких у Србији све више распаљује, што се ближе примиче састанак скупштине, види се из овог нападаја владиног „Видела“ на удружену опозицију:

Њихови су погледи постали једни; њихова тијела срасла су се у једно тијело; њихове душе су се слиле у једну душу.

„Одјек“ вам је обучен од главе до пете у руво пензионашко. Он више не говори као негда с презрењем о министарском столицама. Он данас већ зна шта је то „поступно корачање“ у развоју грађанских слобода; он разумије и значај ријечи „згодних прилика“; он зна одређеност ријечи: „у најкраћем року“. У коју му год врсту човек заври, опазиве, да се „Одјекова“ редакција служи кључем „књижевничкога“ рјечника.

Но још је занимљивије узети у руке „Нову Уставност“ и прочитати јој — коју било рубрику у њеним ступцима. Она сва трепери у неком зажареном првену. Чисто се подмладила. Све што око себе у политичкој сфери види, гори јој у неком чудноватом пламену. Она и сама држи уга-рак у руци.

Данас „Нова Уставност“ у мјесто радикалнога „Одјека“ приповиједа о „огољелости народа“, о „гњеву и мржњи“ које ће народ излити на своје власнике; она данас тражи слободу зборов, удружења, безграничну слободу штампе, — чак и за вријеме изванредног стања у земљи; „Нова Уставност“ данас жешће него и сама „Самоуправа“, доказује, како може бити оправдано и само убијање и паљењина, кад гњев огољелог и обесјелог народа преврши сваку мјеру, као што је то било у Ирекој, што ће рећи: и данас у Србији.

(Види чланак „Гдје је српска мисао“, „Нова Уставност“ бр. 10)

Да послушамо „Вџ слово“ „Види“, сво да покажемо својим читаоцима оно мјесто из чланка „Нове Уставности“ те га „Видело“ спомиње:

„У Ирекој живи народ другог племена и језика, покрен Инглезима, противу којих се вјечито буну и протестује. И као што ових дана свечано у сред парламента рече стари Гледстон, у Ирекој од 50 година овамо само двије године није владало ванредно стање, а све остало вријеме у Ирекој су примењивали изузетни закони и пријекне мјере. При свем том цио свијет зна, да су у Ирекој у извјесним границама били непрестано слободни зборови и удружења, а слобода штампе није никада ни укидана. И у сред такога дугог ванредног стања у ком је гладан и огољели ирски народ свој гњев и своју мржњу на инглеске спахије и арендаше изјављивао често убијањем и паљењима, никада не пострада на правди Бога ни један човек и грађанин ирски, и никада се слободни избори ирских посланика у скупштини инглеску не спречише никаквим насиљем и незаконитостима од стране инглеске полиције.“

„Одјек“, орган радикалне странке, доноси у своме броју од 8. маја на првоме мјесту посланицу „Читаоцима“ о договору београдских радикала са друговима из Крагујевца, у којој вели да је на том договору ријешено: 1-о да се пријатељима по унутрашњости пошље писмо, из кога видимо ово главно мјесто:

„Јављамо вам да по заједничком договору другови у Београду тај споразум не сматрају још као дефинитивно ријешени усвојен од цјелокупне странке, и моле и оне другове из унутрашњости који су споразум потписали, као и оне који га нијесу потписали, да га тако исто сматрају, док се год не да прилика и не пађе начин како ће се потпунаје сазнати мишљење цијеле странке и тако о њему дође до коначног ријешења, а ми мислимо да ће се то најбоље постићи на партијском збору.“

2-го да се ово писмо не износи на јавност. 3-ће да „Самоуправа“ одмах престане. 4-то да другови из Крагујевца објаве у „Одјеку“ како они ништа заједничког немају са Пером Тодоровићем и да он ради са свим на своју руку, ако он не би на све ове погодбе пристао и „Самоуправу“ одмах обуставио. — На договору, тек је то утврђено, вели „Одјек“, Перо Тодоровић изјави да на те погодбе не пристаје и оде. Послије тога изађе у „Самоуправу“ изјава, у којој се вели да је на договору ријешено о споразуму с либералима: „како се по овом питању у радикалној странци до главног скупа не ће ништа више радити“ те јавља да се и „Самоуправа“ неће више дотичати тога питања и да ће ласт излазити „само дотле ток не наврши своје прво тромјесечје.“

„Одјек“ на то изјављује да је то тумачење писма, послатог из договора пријатељима по Србији, сасвим криво, те га тумачи овако: „Писмо значи да споразум постоји, у колико га је усвојио велики број мјеродавних чланова радикалне странке, а о престанку цијелокупне странке рјешаваће се на партијском збору, чим се буде могло до њега доћи; а изјава („Самоуправа“) значи, да је споразум одгођен, да се неће ништа више о њему ни радити, да не постоји, док се не сазове збор који се, узгред буди речено, може састати само кад власт одобри.“

По томе као да се г. Перо Тодоровић коначно оцијепио од својих некадашњих другова у „главном одбору радикалне странке“, а као да сад напушта и оно мало пређашњег споразума или додира са садашњом владом. Бар читамо у „Н. Б. Дневнику“ да је суд вар. Београда саопштио уреднику „Самоуправе“, „да у оптуженом чланку у 9. броју „Самоуправе“

има казнимог дјела и да га ставља због тога под суд.“ У исто доба доноси „Самоуправа“ ову биљешку:

„Говори се да г. Гарашани спрема за идућу скупштину законске предлоге о њекијем измјенама у административној подјели земље. По тој измјени имао би се смањити број округа тако, да окупи будући, од прилике као што је садашњи пожаревачки, а да их је мање на броју. Тиме се у будућности мисле постићи и њеке уштеде у административнијем трошковима. Све је то лијепо, само г. министар полиције треба да нази да се то опет како не изметне у оних његовијех 5 губернија“ које смо ми, с допуштењем власти — т. ј. с допуштењем да регнемо на да идемо у хапсу — усудили се назвати кајмакамијама, и које су у јавном мишљењу нашле таку осуду, да се пред скупштину нијесу смјели ни изнијети.“

Као што јављају беокијем новинама из Београда, влада је ријешила брзо послје избора, да се сазив скупштине одложи до почетка јуна. Као главни узрок наводи се, што је министар финансија изјавио да он са најпречим својим законским приједлозима не може бити готов прије тога рока. — Међу тим, „Шестер Лојд“ се и сам сумња да ће то бити најкрупнији разлог одгађању састанка скупштине, јер српске финансије, вели, нијесу тако „заплетене“, нијесу тако „нејасне“, да би спремање приједлога захтијевало толико времена.

Исте новине доносе глас, да је напредна странка у Београду већ предала влади, одн. скупштини, жалбу против избора Јована Кремановића и Тасе Милековића.

У страним листовима читамо да је краљ већ именовао својих 40 посланика у скупштину. Службене „Српске Новине“ још нам нијесу допијеле имена, но београдске новине дознале су у напријед да ће међу њима бити само 15 чиновника, а 25 „из народа“. До сад су узимани навијек скоро сви краљеви посланици из чиновника. Као један од главних повода што се сад поступило друкчије, наводи „Самоуправа“ непоуздање владино у своје чиновнике, чему је дао повода и београдски избор, при коме многи чиновници напредне странке нијесу дошли на биралиште.

Аустро-угарски листови доносе овај брзојав из Београда од 10 (22) маја.

„Из некијех изборних срезова долазе депутације краљу да се туже на незаконитости при изборима. Исто тако долазе многе тужбе Гарашанину, да су ерески начелници и кметови, противно његовијем расписима, при изборима изборника јавно наваљивали на опозицију и злоупотребљивали своју званичну власт. С друге стране туже се пак и окружне и ереске власти на преступе и насиља од бирача опозиције и њине агитације, и да су они изборнике и бираче владине странке застрашивали писмима у којима им пријете да ће им се уздити кућа и да ће их стати главе ако буду гласали на владиног човека. Чује се из владиних кругова, да се наредила строга истрага против обје стране и да ће власти услед тога много изборе уништити, ради чега ће се састанак скупштине одложити. У многијем изборним срезovima веле да су се, поред влашћу постављених изборних одбора, установили самовласно изборни одбори опозиције, који су на своју руку спроводили изборе и својим изабраницима издавали посланичке пономоћи. Тако се објашњује, да из таквих срезова има по два посланика, један владине странке, други опозиције. С том наредбом истраге доводи су у везу, што је краљ ономат позвао к себи бивше министре Ристића, Новаковића и Алимпија Васиљевића, а свијет је по том позиву мислио да је настала опет министарска криза.“

Тај брзојав пропраћа бечка „Н. Сл. Преса“ овим приједбом:

„Отварање српске скупштине у Нишу, које се издејало на 1 (13) јуна, одложиће се по свој прилици. Јер пронашле су се тако страшне неправилности и самовољности и владине странке и опозиције при скупштинским изборима, да ће се, као што нам из Београда јављају, многи избори уништити. Већ је наређена строга истрага која ће ваљда у неколико освијетлјити ту ствар. Влада је била наумила да именује овијех дана својих четрдесет посланика у скупштину, понајвише из трговаца и обртника, но сад ће по свој прилици причекати шта ће наређена истрага изнијети на видјело.“

И ако је горњи брзојав очевидно из извора београдске владе, ипак је мучно замислити, како ће се наређена истрага сировести и ко ће судити неправилностима и самовољи. Сам службени брзојав признаје, да је петом толико крива владина странка колико опозиција. — Па како ће онда владини чиновници и људи судити у ствари своје странке, у својој ствари?

„Пестер Лојд“ јављају из Београда:

„Доказало се да су, приликом пошљедњег избора за скупштину, у Крагујевцу и сами официри стајали војске радили против избора владиног кандидата.“

ГРЧКА. Тек је почело пушкарање на граници, тек је из Цариграда полетјела пријетња да ће турска војска ући у грчку земљу ако Грци не престану задијевати, — ал' дође глас из Атине да се грчка влада покорави вољи Јевропе, да је у крајњем часу надвладала стара „грчка мудрост“. Грчка се војска распустила, до сад ваљда нема више на граници од обичних посада. Прва ће пошљедица тога мира бити престанак блокаде грчкога приморја од стране јевропског убојног бродовља, и повратак отпутовалијех дипломатских преставника у Атину. Грчком народу, послје силне раздраге и ватруштине од скоро девет мјесеца, ћеће остати друге муке осим великог новог дуга државног те се слагао на народ за то вријеме, као каква испотница, какав ексудат, послје јаке западе плуће.

Русија.

Дневна заповијед Њег. Имп. Величанства Цара приморској флоти, која нам је у кратко жицом јављена, гласи потпуно по „Правителственом Вјеснику“:

„Прекко тридесет година је прошло како је морнарица Црнога Мора чинила јуначка дјела и себе жртвовала за благостање Русије. Сад се та морнарица обновила на радост отаџбине. Моја воља, Моје милости склопе су мирном развјетку благостања народног Но прилике мо-

гу отежати да се Моје жеље изврше и нагонити Ме да браним оружјем образ и углед царевине. Ви ћете се са Мном за борити с оном оданошћу и с оним постојанством коме се свијет диви и које су ваши старији показали на позив Мога дједа. На води која је свједок њиховијех јуначкијех дјела, повјеравам вам одбрану части и сигурности Русије. Александар.“

„Петербургскія Вѣдомости“ налазе у задјевци између Беча и Букурешта поуздан знак да ће скоро настати промјена у чисто политичкијем односима обје државе, јер, међу осталијем, и по путовању румунског војног министра у Ливадију може се судити, да је Румунија готова да стресе са себе више не само икономни јарам аустро-угарски.

По гласу „Тајмса“ из Цариграда био је позван у Ливадију и ђенер. консул руски у Македонији (Јастребов?).

Из Париза се јавља да је питање о одазиву ђенерала Аперта из Петрограда, приликом посјете министра Фрејсинеа у Великога Књаза Владимира, који се бави у Паризу, на најповољнији начин расправљено и коначно ријешено. Барон Моренгејм вратиће се из Италије у Париз око средине мјесеца јуна. У исто доба креће ђенерал Било за Петроград.

Руски министар финансије, г. Бунге, ради на великом финансијском дјелу. Хоће да спроведе преображај, конверсију, депотототног државног дуга руског. За тај посао требају милијарде. Берлински новчани свијет већ је задовољен за тај смјер и познати тамошњи финансијста и банкар, Ханземај, бави се у том послу у Петрограду. Тога ради се све борбе јевропске жељно обрћу к Петрограду, као озебао к сунцу, не би ли им с исте стране дошла утјеха са које их спопада и страх.

Аустро-Угарска и Румунија.

Тек су се новине аустро-угарске, особито пак угарске, а на челу им „Пестер Лојд“, почеле тјешити надом, да ће се румунска опозиција дћи противу владе због прекида трговачкијех преговора с Аустро-Угарском, тек су са задовољством забиљежили глас да се у румунској вароши Ботошани, која би због прекида промета из Аустрије највише патила, састао народни збор опозиције против тог прекида: ал' дође глас из Букурешта, да је народна скупштина једногласно одобрила поступак и приједлоге владе у тој ствари и да се опозиција одликовала у том одобравању.

Сам „Пестер Лојд“ има о том овај брзојав из Букурешта.

нека се почешу, — оду, ако су тужни, нека се утјеше. Клисуре је општа мисао: велики карактер, коме све на путу стоји, да до своје цијељи допре. Ипак је он непоколебљив као клисура:

Види клисуру

Не могу је уздрмати
Нит' вјетрови, нити вали;
Ама сваком што вал плусне,
По шкриљка се од ње свали...
Тако човек пун заслуга . . .

Свећ је станац! — па и онда
Кад нехарност на њ се слети:
Буде вјеран, тврд остале,
А поштеним челом прјети.

Јест с осмјехом чапу прима
Он из руку њезиније;
Ал' на сваки горки душак,
Дубља му се рака рије.

Ама каогод што ће једном да нестане оне тврде клисуре над морем и да се сурва међу валовима, тако ће и поштени човек издахнути, утопити се у пучину висине, а онда: —

Награда му: — двје, три груде
Над кућицом вјечна мрака;
Признање му: — топла суза
Дају, трију поштењака.

И тако „Клисуре“ оставља на нашу душу траг дубоке туге и мржње на неблагодарност људи. Поп Јово пише, да је њему намијењена *) и да је пок. Перо у својој „Клисурској“ на-

*) В. Т. К. приједбу 11 стр. 266.

„Камера је послје дуге расправе примла владом предложени самостални (аутономни) тариф. Коголичано (један од вођа опозиције) поздравља радосно ријешење, које ујемчује Румунији привредну независност. Он одбија мисао да се склони нов уговор и вели, Румунија не треба да војује нападачки на привредном пољу, но ваља да се одупре сваком нападу. Он предлаже, да се одакша морски превоз, да се подигну слободне луке и да се гради мост преко Дунава.

Министар финансија одговара, да ће се влада старати око примене самосталног тарифа и да ће бранити права Румуније спокојно ал' одлучно.

Камера је примла приједлог да се влада овласти, да повиси царину са 30 посто и да тариф почне важити 10 дана послје објаве. На пошљедак прими камера цио закон једнодушно са 108 гласова назочних посланика.“

Угарски министар трговине Сећењија, запитан у сабору због узрока прекида с Румунијом одговорио је да је један од главних узрока што су Румуни искали да им се стока не зауставља на угарској граници под изговором да није здрава, но угарска влада није могла на то пристајати због здравствених уговора са другијем државама.

И румунске новине веле да је то главни узрок но да је румунска влада то морала искати за то, што су угарске пограничне власти при оцјени здравља стоке често самовољно поступале. С аустро-угарскијем комисарима те су били у Букурешту да испитују здравље стоке, румунска влада није могла преговарати, јер не доликује независности државној да призна таку комисију о којој у међународном уговору нема спомена.

Нема никакве наде да би румунска комора пристала на какав помирљиви приједлог.

Д О Н И С И.

(ИИ.) НИКШИЋИ, 7 маја. — У петак 2 маја на 5 ура по подне припјео је овје у повољном здрављу Његово Височанство наш узвишени Господар и Књаз Никола I. и Њ. Свјетлост Књаз Петар Карађорђевић. У свити Њиховој дођоше: војв. Петар Вукотић, војвода Анто Даковић, гсп. Марко Петровећ и управитељ вар. Цетиња г. Буко Вукотић су 12 перјаница.

На Сливљу у дру поља Никшићког изишло је 45 грађана коњаника а пред њима г. војв. Шако Петровић те срели свијетлог Путника и допратили до Његовог малог дворца под Требљееу уз веселу пошљевку, пуцање пушака и грмљаву топова са тврђаве гласитог Никшића. На крају вароши поздрављало га је цијело грађанство са добродошлом и живио!

Варош је још пред подне окићена била кретатим побједоносним заставама, а у вече је било освјетљење како вароши

сликао оца својега. Мени то није ништа противно, само нека ми је дозвољено казати, да се клисура може односити и на многе друге народне наше паћенике и да је пок. Перо пишучи је имао у очима још коју жртву „челичнога карактера и високога начела“, а не само свога оца.

Ово рекох овдје за то, што се пок. Перо и у свим другим пјеемама као у „Клисурској“ показује пјесником општитиједа, а не локалних појмова и пригода. У његовим пјесмама нема скучене ограничености; он бира такве мисли, дава израза таквим чувствима, те вриједе за све људе, за сва мјеста, за сва времена.

Пок. Перо био је обожаваатељ и марљиви посматрач живе природе. То се огледа готово у свакојој његовој пјесми, а највише у „Гундалу“ стр. 160.

Под насловом „Гундал“ описао пок. Перо самога себе. Сваку слатку успомену, све туге и невоље, наде, осјећаје, мисли, — све је то покојник ту сабрао. У пјесми „Гундалу“ видимо ми харнога сина, доброга патриоту, уздана друга, непорочна љубавника пјесника и мислиоца. Најјача страна те пјесме јесу пасажи, гдје се пјесник одушевљава величанством Божје природе. Једно од најдивнијих мјеста јест алодијум мору на стр. 162. Ричеји тога уломка равне су пред-

тако и тврђаве града. На 7½ ура Његова Свјетлост Књаз Петар Карађорђевић изволио је са гсп. В. Шаком Петровићем пројакати кроз варош. Грађани тек испуњени на вел. пијаци почели народну химну као почетницу сваког весела, а Књаз Петар међу њима. У том часу један од грађана Га овијем ријечима:

Ваши Свјетлости, Књаже Петре!

Ви данас први пут наш гласити Никшић удостојавате својом посјетом, а Никшић данас — извјесно — први пут поздравља у Вама унука Великога Кара-Ђорђа Тополскога; чијом је величином Српство узвишено и свијетлим јунаштвом назидан темељ српске будућности. Поздравља Ње грађанство ово, Књаже, као унука онога Србина који нови живот удуну српском народу! Добро нам дошао као нашљедник онога јунака од кога се „Стамбол треса“! Живио! јер „Црногорци поштују јунаке“ и дао Бог да ми доживимо срећне дане дома Карађорђевића, а Ти, Књаже, и с нама заједно, јединство патничког Српства. Живио!

Њ. С. Књаз Петар, изненађен овим поздравом, лијепо се захвалио напоменућу како се радује напретку Никшића и да ће га походити сваке могуће прилике. Затим се упутио своме стану праћен са живио! и пјевањем омиљене српске пјесме „Онамо онамо“ — иза чега је настављено весело коло до пола ноћи.

У суботу Његово Височанство и Њ. С. Књаз Петар прегледали су новограђену болницу, војени стан и варош Никшић. У недељу приступили су светој литурђији уз велику масу народа, у понедељник био је лов у Горње поље на рибу и тиле, а у уторак на 2 уре по подне кренули су за Острог испраћени од мноштва грађана и племенских главара до на Сливље.

Њ. Височанство наш узвишени Господар, богат милости и љубављу сирам свог вјерно-оданог Му народа, и овога пута, између доста поклона у новцу и баштини учинио је Никшићу и његову становништву опет један крупан дар, који се равна пријема; изволио ослободити од свију дација грађане куће у 1885, у напријед за 5 година. Као беспримјеран дар изволио је наредити да се створи план за грађење у Никшић велике саборне цркве, коју подиже као споменик славном владци Данилу Петровићу. Другу цркву подиже исте ове године под Здомир, као споменик, на мјесто где је од стране обаџених Турака Ни шћана 28 августа 1877 поднесена предаја града Никшића. Газумијемо да ће и трећу подићи на Циској планини. О овој великој грађевини што ће у Никшићу се подићи као споменик владци Данила имаћемо другом више говора, а сад ћу овијем завршити: Цијељи ашћил дошао нам је врло студен и необичан; снјег, киша, вјетар и опет снјег доносио је дан за даном како се само има причати и тек мајски дани мирпу прољећем.

(С. Ј.) ПОДГОРИЦА, 10 Маја. — (Промјена Судава у Подгорици. — Султанска прослава. — Подзање Миркове вароши.) Његово Височанство Књаз, наш Преузвишени Господар, још у почетку марта удостојивши Подгорицу својом владалачком посјетом, а у-

мету, који пјевају: пјесма је величанствена као што је величанствено и само море.

Ево је:

III.

„Аох, море! — тешко л' се је
С тобом растат — оном ко је
Одрастао уз јауке
Размањене срдје твоје!
Гледа' сам те! мирно тијо
Кад зорица плава руди,
Кад ти витим веселом паром
Успаване глатке груди,
Свјежи ваздух по челу ми
Прамке коса разносаше,
И ти као млада нева
На душецим — још дремаше;
А кад сунца живи зраци
Пољупцем те будијаху:
Тад се куће, виногради
У валчићим тим сјаху...
Гледа' сам ле бјесно, љуто
Све пјенама обасуто:
О јектеће гдје обале
Прекап, домин шумне вале
Мрка тмица покрила те,
Страх и језа овила те;
Сикћу муње — а ти хучиш:
А уз јаук твога гњева,
Мени младом душа пјева.
Али када у наручје
Тихој ноћи дан издане,
И на цијеће мирисаво
С неба бистра роса панс:
Ох! колико пута, море,
К обали се крећаш твојој,
У лепоти лица твога
Раја тражећ души својој!
Мирис-ноћни лахорић
По челу ме миловали,
А таласи твоји златни

ИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ПЕРО Ј. СУНДЕЧИЋ

и
ЊЕГОВЕ ПЈЕСМЕ.

ише
Филип Ј. Ковачевић.

(Свршетак).

Пјесма „Матији“ на стр. 143, црта у кратким потезима добро и весело једно момче, којему све жеље „леже у природи“. Лијеп је то контраст међу животом његовим и пок. пјесника. Пјеснику се толико допада та лијепа природна простота, е се при свршетку живо и најозбиљније жали, што није Бог и њега таквога створио. У високу ли је неку тачку гледао покојник; био је међу небом и земљом: ни се је могао онога доватити, ни му је било доста на овој живити. То је узрок што пјесници и у најбољим приликама на судбину вичу, па их људи ријетко кад разумију.

У најбоље пјесникове пјесме треба убројити дакако пјесму „Клисуре“ стр. 145. Кога пок. Перо разумије под „Клисуром“ нама и не треба знати, јер то није каква локална ствар, да пенитијемо на кога се односи. Пјесник на једнаки начин и сатиром шаба одом диже, а они који читају, нађу ли у којој својој слици, нека је приме по могу цијену: сатиру, ако их сврби,

вјерен бивши још од пријед о лабавом ауторитету оварошких власти судских благоизводно је Превисоком Својом Наредбом разријешити од дужности све дојакошње чланове Суда, наредивши да Мухамеданци с мјеста изберу из своје средине једног члана у Окружни Суд. Ови то одмах и учине и изберу г. Меда Х. Лукачевића (доцајије на ширем изборном гласању а вољом Њ. Височанства придодан је и други члан г. Мамо Хади Ахметовић). У исто вријеме обећа послати за најстаријег у овој нахији г. В. Ђура Церовића бившег министра финансије и гувернера Никшића а дојакошњег државног савјетника и члана Великог Суда. Он је дошао и предузео вршити овђе највишу власт, коју је досле вршио г. В. Бећир-бег.

У Окружном Суду придодан је (и у одсуству г. Церовића као старешина имован) г. Марко Врбица дојакошњи члан Великог Суда а г. Јовану Лазовићу повраћен је положај секретара окружног суда.

Дужности дојакошњег Варошког Управитеља привремено врши Управитељ Финансија г. кап. Лаиновић са кметовима. За упуцањено мјесто Варошког Управитеља чујемо да су се неки пријављивали с молбама на надлежном мјесту но да су одбијени.

Уз благослове народа зетског и његове топлие молитве Богу за дуг живот и здравље Његовог Височанства Господара, имамо потпуно разлога честитати себи промјену Суда.

У четвртак 8 ог о. мјес. прослављен је овђе (као и за прошле 2 године) дан ступања на Престо Отоманске Царевине Султана Абдул Хамида Хана, личног пријатеља Њ. Височанства Нашега Књаза Господара. У главној Цамији чињено је благодарење при којем упаражена војска у бојном реду са развијеним заставама одавала прописане почести. Цамија је била дунком пуна а присуствовање у парадном реду све више чиновништво на челу са г. В. Ђ. Церовићем, а из Спужа Њ. Височанство (ће се десито враћајући се из Никшића) отпрати из своје свите г. Марка Петровића са бригадиром г. В. Михајлом Нишним Вучићем, да учествују у свечаности.

По свршетку дуваја на изласку из Цамије заори се у три пута живо Султан! чему се одавао груктање топова са табље на Рибници. Варош бјеше окићена, народ се ваздан веселио. У вече је било величанствено освјетљење.

Ново основана „Миркова Варош“ у велико подиже се на 60 мјеста. Зидови су подигнути, до 20 кућа већ се налазе покривене; надати се да ће више од пола, до четрдесет кућа (у свакој од 3 до 5 дућана), бити сасвим готове до идућег Митровадне те да се тога дана уз прославу Имендана Великог Војводе Зетскога Књаза Мирка (по предходној молби и допуштењу) пренесемо у нову пјачу с радњама; за чега ће даље, изазвани потребом, сваки живље морати прионети на свршавање подигнутих а на подизање новијех зграда.

О ноге ми пљусукали.
По небу је мјесец плива;
И ка' онај — који зором
На јастуку дуго гледа
Бајно лице свога чеда;
Не зна оно какво мије
Он из лица њему сине,
Нег у санку мирно дише:
Тако, море, преголема
Гледах твоје ја красоте,
А мирно ми ти спавахте
Пуно миља и дивоте:
Море красно, море бајно,
Море величајно! —

Тако је исто дивна и успомена благодарнога сина на родитељску љубав, негу и бриге. Особиту пажњу на себе обраћа такођер и Вуломак из „Гундала“. Чини се читаоцу е све саме бисер-сузе капају пјеснику из очи сјећајући се свога дјетинства.

Ево и тога пасажа:

IV.

„Ал' ка' с лука извинута,
У зрак стрјела отиснута,
Мог дјетинства ведри данци
Ишчезнуше. Бурни санци,
Бурне жеље завитљаше
Душом мојом. И где чуда!
Свијет онај, те нам био
До јучера 'нако мио;
Ова златни лептирићи,
Они тији лахорићи,
Онај поток долиницом,
Оно сунце над горницом,
Дивно чудо, извор баја,
Што нам младим доносило
Свако јутро иза горе
Нову купу среће, раја:
Данаске се све у хладу

ДОМАЋЕ ВЈЕСТИ.

ЦЕТИЊЕ, 19. Маја.

Свечаност у Двору.

Ц. отомански вице-адмирал и ађутант Његовог Величанства Султана, Сулејман-паша, коме је повјерена част да донесе Његовом Височанству нашем Господару и Књазу од свога Цара највише одличје, велику звијезду отоманског ордена Нишани Илтијаза, стигао је у петак, 17 маја, са другим ађутантом Султановим, Тефик-бејом, на Цетиње.

Ц. отомански изванредни посланик и опуномоћени министар на Двору Његовог Височанства, Цевад-паша, изишао је отмијенима гостима до Котора на сретање. На граници црногорској дочекао је Царске Изасланике, по заповиједи Господаревој, ађутант Његовог Височанства, г. Благо Петровић.

Пошто су на Његушима угошћени доручком, кренули су на Цетиње и стигли око 5 часова по подне. Пред дворцем Његове Свјетлости Књаза-Нашљедника Данила, у коме ће Царски Изасланици за вријеме свога бављења на Цетињу становати, дочекала их је почасна чета и одала им за такве прилике прописане почести.

Сјутра дан у 11 часова довели су се Изасланици Његовог отоманског Величанства на парадним дворским кароцама из ц. отоманског посланства у свијетли Двор, гдје их је, у великој дворани, Његово Височанство Господар и Књаз, окружен својим највишим достојанственицима, старјешинама свијех државних области, изволио дочекати.

Држећи свијетла одличја високог ордена пред собом поздравно је Сулејман-паша Његово Височанство, на француском језику, овимјем ријечима:

„Част ми је предати Вашем Височанству знамења царског ордена Илтијаза са двијема медаљама његовијем, те га је Његово Царско Величанство, мој Узвишени Господар, изволио Вама послати као спомен свог високог пријатељства и у смјеру да утврди добре односе који постоје између обје владе.

„Мени је у исто вријеме наложено да изјавим Вашем Височанству и Вашој Свијетлој Породици поздраве

Груду снјига претворило...
Јуче живот бјеше рај;
Данас туга, уздица! —“

Такав је цијели „Гундал“, процјеђени стихови, изабране ријечи, здраве мисли, узвишени осјећаји: прави бисер покојникове појезије.

Пјесмом „Омладин“ стр. 146 и оном „Домовин“ стр. 180 изнио је пок. Перо на сриједу и свој политички програм: слогу Срба и Хрвата. У колико нас у тим пјесмама забавља с једне стране племенити покојников принцип слоге и љубави, у толико се опет с друге стране дивимо и самој спољашњој форми. Тијем је покојнику била намјера, да удумаћи у српској појезији облик талијанске канцоне (пјесме). Кома је прекрatak осмерац, а предуг десетарац; коме су и одвише живе китице од четири стиха, а претегнуте оне, којима нема мјере: нека изучи ту форму, не ће се кајати.

Међу побоље пјесме покојникове морам још убројити „Поздрав зачијају“ стр. 157; „Кремљу“ стр. 159; „Пјесник“ стр. 175. Особито ова посљедња, гдје је пјесник савјесан свога пјесникова позива, заноси читаоца правим схваћањем правога пјесника, који је:

Вјеран срцу, вјеран мисли;
Нити ласка, нити пуже;
Не зна што је туђа милост
Не зна што су ронетва сузе.

(Пјесник стр. 176).

(les compliments) од мога Господара као и чуства истинске наклоности (affection réelle) Његовог Царског Величанства.

Доцетите ми, Височанство, да кажем колико сам срећан што вршим то часно посланство које ће бити најсвјетлије мога живота.“

На то је Његово Височанство извољело одговорити овимјем ријечима:

„Преузвишени,

„Ја сам врло гапут новим доказом високог благовољења и пријатељства те га је Његово Царско Величанство, Ваш Узвишени Господар, извољило показати Ми подаривши Ми своје свијетло одличје Илтијаза.

„Чуства те је Његово Величанство Вама наложило да ми их том приликом испоручите, мени су више свега драгоцјена. Ја и Моја Породица врло смо с тога захвални и одазивамо се томе топлијем жељама за срећу и напредак Његовог Царског Величанства и Његовијех народа.

„Ја сматрам као вјежну пажњу што је одабрана личност Ваше Преузвишености да изврши то високо посланство к Мени. Добро Ми дошли у Мојој држави!“

Исто вече на 8 часова био је свечани објед у Свијетломе Двору у почаст Царскијех Изасланика, на који је био позват ц. отомански изванредни посланик и опун. министар Цевад-паша са свима часницима посланства и сви достојанственици црногорски који су имали част бити свједоци јутрошње свечаности. За обједом је наздравило Његово Височанство Његовом Величанству Султану; а Сулејман-паша наздравно је Његовом Височанству и Свијетлом Владалачком Дому.

Јучер, у недјељу, на 8 часова вече, био је објед у ц. отоманском посланству, у част јучерашњег догађају и Царскијех Изасланицима. На обједу су учествовала сва отмијена лица одабрана за свечаност. И том је приликом, разумије се, највише наздравница речено пријатељству Високијех Владалаца и овој свијетлој прилици која је то пријатељство још боље ујемчила.

(Из болнице). Прије неки дан појеглио је оберштаб лекар пуковник Беше, који живи у Задру, међу осталим и нашу

Пок. Перо знао је често пута својим непријатељима и ушпи измити. У тој врти појезије одликује му се пјесма „Удворици“ стр. 172 и онај „Епиграм“ на стр. 204.

Пјесма „Удворици“ јест тренутак србце усипањела појете, који је исто тако племенито за руком испао, као што је и србца племенитим чуством побуђена.

Ево те пјесме:

Удворици.

Ти ли си Србин? — Уз Лозић-винка,
Крчмарки младој кад стиснеш руку:
Тад палу, покољ, Косово снјеваш,
Тад желиш светит народа муку!

Ти ли си Србин? — Туђинцу леђа
Подмећеш да те јаме ка' хата;
И вјеран слуга госина мига:
Вође му кушиш около врата —

Ти ли си Србин? — Ка' Јуда сјео
Међ апостоле народа свога;
Па вириш, чушиш, напниш уши:
Не би ли изда' брата роднога. —

Ти ли си Србин? — Камо ти значај?
Кам' осјећаја узвишен долет?
Камо ти срца лавовски куцањ?
Камо ти мисли слободан полет? —

Ти ли си Срба? — По цио данак
Србинско трубини на пуна уста;
Поштењем тако блудница с' хвали;
Ал' дјела гдје су?... слова су пуста. —

Ти ли си Србин? — Да, јеси, јеси;
И најеш право — велећ: „ти н' јеси...“
Ох! на част теби Србинство твоје:
Друга је вјера Србинство моје! —

У Котору 1882, нов. 15.

„Епиграм“ је пуна хумора, за-

државну болницу. Довашни на Цетиње вели, да је као странак у опште изненађен према ономе, што је о Црној Гори знао из књига и новина, а као личник изразио се посебно веома повољно о реду, чистоћи и лијечењу у шпитаљу, примјетивши у једној разноврсности болести као у каквој виној клиници. Пао му је у очи недостатак врта за болеснике, а још од прије ради се да се то попуни.

За ових десет дана извршене су у болници ове операције: извучене три катаракте у три субјекта, удаљен рак са ноге једном старцу из Комана, рак с бедра једном старцу из Цеклина, опширни рак с губице једном старцу из Будве, гука (хондрома) испод грла једном момчету из Пиве, учињена придентомија због глаукоме једној жени из Љуботина, пуштена житкоет из грудне марице у једном момчету из Херцеговине. — У предпрошлу петак донешен је у болницу цуцки официр Зрво Поповић, на кога је учињен мучки покушај убијства. Ноћу између уторника и сриједице на име на вика: „Зрво, изједе вук овце“, он онако из-а сна у кошуљи излети пред кућу, гдје га исту минутку пушка дочека. Тане је пробило долактичну и мишину, ушло у грудни кош с лијеве стране међу 7 и 8 ребром и остало у задњој лијевој половини плуће. Болесник је већ подлегao ранама. По учињеној секцији нађено је, осим пријелома двију кости руке, да је осмо ребро оломљено, да се излило окс два литра крви у лијеву плућну дупљу, а зрно је лежало у отијешеној и умањеној лијевој плући. Суд је предузео енергичне мјере да се зликовци, којих је по његовом казивању било двојица, што скорије пронађу.

(Чланство). Српско лекарско друштво у Београду на свом годишњем састанку од 20 априла тек. год. изабрало је нашег шеф-лекара г. д-ра Петра Миљанића за свог дошњег члана.

(Неке старине у Љешанској нахији.) По поводу мога позива и мога „Ушества за скупљање материјала за историју и географију Црне Горе“, које је о прошлогодишњој госпођинској учитељској скупштини раздато свијема учитељима црногорскијема, неки од учитеља послаше ми неке биљешке о мјестима у којима они као учитељи живе. Између осталијех посла ми неке биљешке и г. учитељ градишчани Јанко Ускоковић. Из тих његовијех биљешака саопштићу овђе ово:

Љешанска нахија дијели се на три среза: Дражовински, Градачки и Штитарски.

У срезу Дражовинском налази се манастир владике Мардардија Корнеђанина. На триста корака од манастира налази се мала капела. Од манастира до капеле направљена је лијепа пада. Има камења у којима је насјечено име владике Мардардија и икона храма св. Ђорђија.

Влизу Корнета налазе се станови и обори Ивана Црнојевића и мала капела у мјесту Папратиницу. Влизу Корнета (одавље ће бити родом и владика Мардардије) налази се село Крусе где је погинуо Махмут паша Бунаћлија 1796 године.

Влизу Фармана (село) налази се велики стари град (биће развалине) Пираниград, којег је, како кажу, зидао Стефан Црнојевић.

Једњив као зоља, у појединости афирмистичан, али у опште жива истина.

Ево и њега:

Епиграм.

Кад јуришта школе врши
Адвокатску радњу врши;
Нема л' за то доста да, а,
Изберу га за нотара;
Кад и за то нема знања,
Члан постане вишег завања;
Ни за ово није л' бистар,
Онда буде он — министар.

И тијем завршујем посматрања „различитих пјесам“ пок. побратима.

„Љубавне пјесме“ његове не могу у претрес узети на овоме мјесту, јер ми то пријечи до душе и простор овога листа, а особито многе деликатне околности, којих би се морао дотакнути, да боље објасним ту најљепшу страну Перова живота и рада. То остављам за боље прилике, на име: ако се летос, ових школ. фприја, ми Перови другови састанемо. Да му понесемо вијенац на гроб и да се договоримо, како би смо да његове пјесме у особитој књизи за друго издање приредимо.

Тако бимогли свестрано претрести вас живот и рад покојников.

Ово је мој предлог, који ће наћи, уздам се, одушевљенога одзива не само код бивших другова, него и код свих пријатеља незаборављенога Пера.

На Цетињу, 17 маја 1886.

Меланхо Корнета налази се једно мало језеро, које се зове Кадуђерово ојо.

У срезу Градачком налази се брдо Криви врх. Ње је Стеван Црнојевић започињао градити град. Он је тамо дао направити три убла (воде дубенице) које се зову Добреши, Ђилеж и Локва Градачка. Како се прича Стеван Црнојевић прекинуо је ову грађевину због тога што није било текуће (живе) воде.

У Жупу градачку налази се једна врста камена која кад гори изгледа као камени угаљ.

У срезу Штитарском налази се стари град Соко којег је зидао Иван Црнојевић. Овај град имао је лијепу цалу (друм), пркву, тавницу. Храм је св. Луке.

На све ове старинске грађевине добро би било учинити раскопке дако би се нашао какав натпис, који би објаснио што год у историји ових мјеста.

Марко Драговић.

Из Великог Суда.

1879

II.

Бр. 29.

Жена убила мужа.

Ике, удова пок. Лазара Делибаша из Рудина, доведена пред Велики Суд под сумњом, да је убила свога мужа, казује суау овако:

„Удата сам била за Лазаром Делибаше из Рудина има четрнаест година. С њим сам имала једно мушко а троје женске дјеце. Навијек смо ружно живјели, мигда вјерне ни искрене љубави нијесмо имали међу собом. За то знају и сви наши сусједи и како сам ја од Лазара у више пута бјежала. — Кад се рат објави, 20 јунија 1876 год., Лазар пође на војску и последи два мјесеца врати се дома болестан. Ја сам око Лазара у његовом боловању поднијела доста труда, али ми је приговарао да сам ја била узрок болести му. Лазар је боловао од кад је болестан доша с војске па све док није погинуо од моје руке. У почетку мјесеца марта 1878 год. разболех се и ја од болестине. На Благовијести исте године почесмо се ја и Лазар карати. Ја бјех на боље обрнула, па га кумих више пута да ме се прође, а он ми рече: „Прођ те се нећу, но те поћас убити!“ Ја му рекох: „Ко први уграби.“

„Кад мрче, унијех сјекиру у кућу, јер бјех научила га да убијем истог дана. Ту вече нико ни у кући не бјеше но ми двојица и три шћери; најстаријој било је девет година. Лазар спаваше мало подаље од ватре. Кад засна, узех сјекиру те удари Лазара њом у главу. Он се диже па кољена и рече: „Што је ово?!“ Ја га опет ударих три пута сјекиром у главу, док паде мртав. Онда га привукох на ватру и онаких му које на глави, да би се рекло е је у болести изгорио и како бих укрпала убијство. Ујутро, ко год долази питах: „Што би Лазару?“ Ја сам свагом казвала да је од болести пануо у огњ те се изгорио. А кад га укланаше и потраја два или три дана, почесмо неки говорити да је убијен, јер кад се носпо да се копа, из главе му је текла крв и биће му глава стучена. Кад пођоше да га откопају и виде је ли убијен, онда ја казах суау да сам га убила.

Велики Суд, под пресједништвом правосудја г. Божа Петровића и са члановима г. г. појв. В. Матановићем, С. Вук тићем и Г. Радовићем, последи испита и пуног признања Ике, удове пок. Лазара Делибаша, увјери се да је иста Ике свог законитог мужа, Лазара Делибаша, с којим је четрнаест година у заједници живјела и четворо дјеце имала, убила без и најмањег од Лазара повода који би је могао навести на убијство.

С тога пресуди Ику на вјечиту робију.

Истог дана, непосредно прије пресуде Ике, уд. Л. Делибаша, судио је В. Суд сасвим сличан случај, убијство мужа, коме су поводи још простији и у својој простоти још грознаји но у горњем случају. Ево кратко приче:

Милуша, шћер Мијата Вуковића, убила је свога мужа Савељу Таћића из Роваца. Доведена пред суд овако каже:

„Кад ми је било 16 година, удала су ме, било је то прије 3 године у мјесцу октобру, за Савељу Таћића Ровчанина, којему је тада било 40 година. Ја сам са Савељом с првог почетка живјела у љубави, но поћме поче ми Савеља зборити да се дијено гледам са момчадицама, и брањаше ми ходити у село. Од тада сам га непрестано мрзјела.

„На 27 јануара ове год. дође ми стриц

и мајка да моле Савељу да ме пошаље једно вече у род. Он им обећа да ће ме послати. Истог дана на вече питах га, хоћу ли поћи. Он ми рече: „Ходит нећеш“. Кад дође вријеме од спавања, рече ми Савеља: „Пођи на врата од торине и пази да што не би браве ипћерало из обора!“ Јер се ништа не виђаше, а свијег падаше. Ја пођох. И пошто Савеља заспа, узех сјекиру те га њом један пут ударих у главу и он оста мртав, а ја утекох. Суд мене потје ухвати и посла на Цетиње у тамницу.“

На питање Великог Суда одговара Бапо Бошковић и друштво му, својим писмом од 30 јан. 1879 бр. 55, да су Савеља Таћић и жена му Милуша, по души и срећи свијех поштених сељана и другјех који о томе знају, за цијело вријеме брачне везе заједан у љубави живјели.

С тога разлога Велики Суд Милушу, која је по пуном признању свом убила невини човјека без и најмањег повода те би је могао навести на убијство, пресуди, с обзиром на њену непунлетност, да остоји петнаест година робије.

Правнику који није проучавао живота црногорскога, који не познаје обичаја ни особина нашега народа, биће те днје пресуде мало чудновате. Знајући да у Црној Гори постоји смртна казна, он ће се питати, ако је већ непунлетну Милушу у могла обићи крајна одмазда, како да Ике Делибаша није осуђена на смрт? Олакшице њеном звјерском чину нема никакве, а отежице су све ту. Послије убијства свога родитеља, парцидија, узима се да је најтеже убијство свога мужа или своје жене. А Ике је убила свога мужа, с којим је толико година у миру живјела и четворо дјеце изродила, убила га је у вријеме кад би требало да је најљепшија према њему, умлатила га је сјекиром, тако рећи на боној постељи. На што да се кучка не убије? — Црногорско суђење врло је њежно према женској страни; њежњива, галантерија суђења нема ни у једног народа, но што је до скоро било у нас. То нека узме у обзир Дора д'Истрија, па ће нам заиста опростити наше femmes mûlets ради којих нас је корила најгрђим варваризмом.

Но у овом случају није суђење било руковођено обзирима њежности, нијесу обзир у осуђеници, но у онама који би имали да изврше пресуду. У Црној Гори нема другог начина смртне казни до стријељања. А Црногорцу је зазорно дићи оружје на жену. Зато се Ике осуђила само на вјечиту робију.

ПАМЕТАР

ЗА МЈЕСЕЦ МАЈ.

1. (13) маја 1858. на Спасов дан, уједно па турски барјам, покуша Хусеин Чернез паша, да кроз маглу прије зоре измакне из опкопа на Граховцу, гдје су га Црногорци опколили били; али га Црногорци признаше и повијају. Послије ужасне сјече од Граховца до Клобука погине у бјегању Кадри паша и 7000 Турака, а 4000 умаче их у магли. Црногораца погине 15, рана допаде 150. Хусеин паша дође у Требиње без војске, без ичега, а последи изгуби и сав. Црногорци добили 8 великих топова и лубарада, 6000 пушака, 2000 шаторова, 2000 коња, 10000 ова муњице, силне сабље, пиштоље, ножеве, одијело, ордене и кримске колајне и новце. Три дана и три ноћи нијесу на Требињу затварали капије, очекујући Црногорце да им се предаду. Књаз Данило даде своме брату Мирку наслов Великога Војводе и нареди спомен и благодарење свакога Спасовца; а Књаз Никола диже цркву св. Спаса на мјесту, гдје је био Хусеин пашин шатор. Цркву ову начинише за три дана, као што и сав рат од 1858 г. није трајао дуже од 3 дана. Грахово дође коначно под Црну Гору.

2. (13) маја 1888. Српски фрајкорци дочекају код Баточине 1000 Турака, који су из Јагодине пошли у Биоград, разбију их, убију 65, лијепо шићар добију. Од фрајкорца погине 38.

3. маја 1541. војвода Ђесара Фердинанда I. Рогендорф падне са 2500 момака под Будим, у коме је био тутор Запољина сина, Јована Жигмунда, славни поп Утјешеновић (Мартинуци) са 2400 момака, те када Рогендорф 21 авг. хтједе да преко Дунава пријеђе, би уништен што од Утјешеновића, што од Турака, који су дошли у помоћ Запољину сину.

4. (14) маја 1686. (прије 200 година) млетачки фенерал Паоло Микијел са млетачким коњаницима, и Стојан Јанковић и Илија Смиљанић, са Србима, у све 6000 момака, дигну се на Ливно, испред Ливна растјераше 1500 Турака, на што варош спалише и опљачкаше, до 400 Турака појекоше и много робље ослободише. Од Срба погине 12, рани се 28. Ливно је тада имало 3000 кућа.

5. маја 1325. начињен је Развод Истријански, један од најстаријих писмених споменика хрватскога народнога језика.

6. маја 1515. Бали бег разби под Авалом код Биограда ердењскога војводу Јована Запољу.

7. маја 1400. покори се босанском краљу Шибенику, за тим и други далматински градови, који су одустали од мађарскога краља Жигмунда.

8 (20) маја 1819. патронат српске новосадске гимназије избере за професора славног Павла Ј. Шафарика, који са школском годином 1819/20 ступи у своје звање.

9. маја 1390. Вук Бранковић прави уговор са Дубровчанима, да га приме, ако би испред Турака или Мађара морао напустити своју државу, коју је добио издајом на Косову 15 јун. 1389.

10 (21) маја 1797. умре у Загребу Шимун Јелашки, каноник, хрватски писац.

11. (22) маја 1686. (прије 200 год.) 500 огулинских граничара под капетаном Ђуром (Петром?) Храниловићем ударе зором на Брековицу код Бишћа, запале је, 15 Турака појекоу, 33 заробе, а отјерају 400 волова и 3000 оваца.

12. (23) маја 1772. би пострижен у монашки чин у манастиру Кобиљу Јован Гајић; било му је тада 46 година. Сјутра дан би у Новом Саду произведен за пресвитера, а 3 (14) јуна за архимандрита.

13. (24) маја 1786. (прије сто год.) састаде се у Бечу конференција, која је требала да изрази нов устав за војничку границу. Пресједавао је ел. гроф Хадик, а чланови су јој били: командујући фенерал у Славонији ел. гроф Колоредо, фенерал Женен од панчевачке регименте, граничарски фенерали гроф Вартенслебен, Брентано и Клебек.

14 (25) маја 1786 (прије 100 година) умре у Амстердаму, пресјекавши себи жиле, знаменити српски путолов, Стефан Зановић, рођен 7 (19) фебр. 1751 у Паптровићима, гдје му је отац био напуљар. Науке је свршио у Падови. Био је даровит човјек, рјечит, вјешт на перу. По смрти Шћепана Малега хтједе да себе прогласи да је руски цар Петар III., али Црногорци не хтјеше за њим. Из Црне Горе оде у Пољску, гдје је узео име Варта и издавао се за Скендербегова потомка. Тумарао је за тим по Берлину, Држављанима, Вратислави и другдје, свуда са другим именом, али увијек давајући нагађати да је од славна кољена. Био је лијепа стаса, углађена опхоњена, за то су га свуда људи лијепо примали, јер их је заносио својим лијепим начином, љупкошћу свога духа и пространим знањем; изгледао је као да се занима свима умјетностима. Славни књижевници и умјетници одликовали су га. Стојао је у преници са Русом, Волтером, Метастазијом, Глумом, руским Царевљем, руским наслѣдником Краљевићем, саским електором. У Бечу га затворе 1778 г. али га Ђесар Јосип II. пусти на слободу, но му дадоше савет, да иде из Ђемачке. Он на то навуче поповску мантију и под именом Варта оде у Рим, гдје мало што се није оженио инглеском кнегињом Кингстоном (Elizabeth Chudleigh Kingston), али у пошљедњем часу изађе на видјело, да је путолов. Из Италије протјерао, врати се у Ђемачку, гдје остаде неко вријеме као Шпањолоц под именом Сератувадас (Zeratuladas). Из Ђемачке оде у Холандију, гдје га 1780 г. у Гронинги затворе на тужбу гостиничарева; пуштен на скоро из затвора, тјерао је свој посао у Амстердаму и Бриселу, онда опет оде у Ђемачку и у једном клоштру код Регенсбурга проведе неко вријеме, а фатрове знаде својом побожностју тако занијети, да су му вјеровали, да је он кнез од Арбаније. У Ауксбургу измаши 80.000 фор. на рачун Холандије, оде у Амстердам, понуди Холандезима у помоћ 20.000 Црногораца у рату против Јосипа II. али га најпослије затворе и не видећи друга исхода, сам себе убије. На талијанском и француском језику написао је неколико дјела, између осталих: Le fameux Pierre III. empereur de Russie, ou Stiepan Mali qui parut dans le duché de Monténégro.

15. (26) маја 1786 (прије 100 година) положи је Сава Текелја докторат права на пештанском свеучилишту.

16. (27) маја 1686 (прије 200 година) хрватски бан са 600 момака удари на Будим, али последи борбе од 4 часа мораше уступити, пошто је запалио неколико кућа, неколико Турака заробио и отео 300 гла говеди и 1000 оваца.

17. маја 1395. умре мађарска краљица Марија, кћи Лауша I. и Јеласвете, кћери босанскога бана Стефана Котромановића.

18. маја 1459. султан Мухамед II. изда привилегију босанском католичанском свештенству.

19. (30) маја 1783. умре арадски православни српски епископ Пахомије Кнежеввић.

20. маја 1504. роди се у Шибенику Антоније Вранчић (Вранције); умр'о 15 јун. 1573. као острогонски примат и мађарски вицекарл. Списатељ на главу.

21. маја (2 јун.) 1836 (прије 50 год.) ел. барон Валдштеген са 12 батаљона (15000 момака) Личана, Огулинаца, Служана и Оточана пријеђе босанску границу, да учини крај турском четовању по војничкој крајини. Код Изаћића победио се са 15000 Турака крајиницима и граничари побједе. Изаћић, Турција, Клокот и све до Брековине би спаљено.

22. маја (3 јуна) 1848. отвори се у Златноме Прагу конгрес аустријских Словена, али га командујући фенерал кнез Виндингрец стаде топовима растјеривати, па га 5 (17) јуна занета и растјера.

23. маја (3 јуна) 1743. би посвећен за православнога владикау славонскога Софроније Јовановић, родом Новосађанин, за живота владике Нићифора Стефановића, који је дао резигнацију. Софроније умр'е 1757 године.

24. маја (5 јуна) 1854. постане аустријским грофом Дубровчанин Савин Марија Антоније Ђорђевић (Giorgi); а диплома му је издата 16 (28) нов. 1854.

25. маја (5 јуна) 1756 опоменуше из Беча карловачкога митрополита Павла Недаковића и паки, да се његова духовна јурисдикција не распростире и на Ердељ. Ово је учињено тек са 30 година доцније.

26. маја (6 јуна) 1777. наново се споји Банат са Мађарском, а донде је имао одијељену областну управу. Тада се укине дворска депутација in transylvanicis, apatcis et illyricis, која је 1746. г. установљена била као превага мађарској дворској канцеларији. Овој илричкој дворској депутацији био је први пресједник барон Јован К. Бартешијајн.

27. маја (6 јуна) 1686. (прије 200 година) фенерал Баћавија са 800 Хрваћана удари на Мухач, гдје многе Турке појекоу и заробе, многе на Дунав натајерају, те се подаде, и само их се неколико спасу у кулу једну на Дунаву. Хрваћани спале Мухач и са богатим палијеном врате се.

28. маја 1525. босански паша отме Книн, а како Скрадињани на тај глас од страха утекоше у Шибеник, то узе и Скрадин.

29. Маја (9 јуна) 1753. царица Јелисавета изда указ, којим се пуковник Јован Шевић и Рајко Прерадовић са исцелим потиским и поморинским Србима примају у нову насеобину Славјаносебију (према воронешкој губернији). У исти мах постадоше Шевић и Прерадовић руским фенералима.

30. маја (9 јуна) 1586. (прије 300 година) Ибраим паша од Мисира, српска потурчија из Босне, ожени се Ајшом, ћерком султана Мурата III.

31. маја 1161. умре мађарски краљ Гејза II. син Беле II. Сјајенога и Јелене, кћери рашкога великога кжуана Уроша.

Маја 774. године дигне се Грчки цар Константин Компроним на бугарскога хана Телерика са великом војском по мору. Стигавши у Варну, начини мир с Бугарима, који су се од њега уплашили били, под тим условима, да Бугари не упадају у Романију, а Римљани (т. ј. Грци) да не дирају Бугарску; у царским градовима у Бугарској остају цареве посаде. Овим миром заврши се рат од 15 година и утврде се грчко-бугарске границе.

Маја 1474. румелијски беглербег Хадум Сулејман паша, босанска потурчица, падне с 80.000 момака под Скадар, али у половини августа мораде отићи, по што изгуби 7000 људи. Скадар су држали Млечини, а помагао им је зетски господар Иван Црнојевић. Турци тада отеше само Даљ. У скадарској одбрани одликовала су се два Дубровчана официра храброшћу и највише су помогла поразу турском; за то Мохамед II. повиси Дубровнику данак од 8000 на 10.000 дуката годишње. На повратку турска коњица опљачи Далмацију и Крањску и одведе 20.000 робља.

Маја 1686. (прије 200 година) потпуковник од вараждинских граничара, М. арије, са 600 граничара удари изненада на Кућево у Славонији, опљача га, запали, 300 Турака појекоу, 60 зароби и срећно се врати у Копривницу. С. Н.

ОГЛАСИ.

Кућа Ђура Живковића (Зећанина) која постоји у овдашњој вароши на главној улици између кућа Марка Драговића и Мата Бороја, продаје се из слободне руке. Кућа има добар ограђен врт. Ко би исту желио купити, нека се обрати на овдашњег трговца г. Васа Пинера.

Цетиње, 3 маја 1886.

(3—3) ЂУРО ЖИВКОВИЋ